

Є в Україні одне чудове старе місто... Яке? А от я вам, любі діточки, зараз загадку загадаю, а ви спробуйте її відгадати! Слухайте:

*Не в лісі, не на горі,
На великому Дніпрі
Місто квітне стародавнє,
Добрими ділами славне.
Хто з вас відповідь знайшов?
Місто зветь...*

Що? Дніпропетровськ, говорите? Молодці! Дійсно, це про наше рідне місто йшлося.

Але наше місто не тільки славне і красиве, воно ще й казкове. Я от, наприклад, про те, що відбувалося у давнину, у тій місцевості, де зараз Дніпропетровськ розташований, багато казок знаю. Хочете, і вам розповім?

Заєць та чарівний барабан

У давнину поміж водами величного Дніпра-Славути було багато островів, зарослих лісом. На одному з островів, який Шевським* прозивають, на той час мешкали лише дикі тварини. І тобі вовки, і лиси, і білки, і зайці... Як же вони уживалися, запитаєш? А так, як годиться між звіриною – наче кішка з собакою. Вовки та лисиці на зайців та білок полювали, життя їм, сердегам, не давали.

Та білкам ще нічого – сидять собі по дуплах, горішки луцять. А от зайцям непереливки було. Ні поїсти, ні поспати – тільки встигай навсібіч роззиратися, щоб до хижої пачі не потрапити. Так би зайці жили й досі в полоні страху, але одного весняного, сонячного дня відбулося ось що.

Один молоденький заєць біг лісом у своїх справах. Біжить, і навкруги оглядатися не забуває. Зирк-зирк, – аж дивиться: на галявині щось стоїть. "Що б воно було? – зацікавився заєць. – Не рухається. І, наче, на пень схоже... Синє з червоними смужечками... Треба ближче роздивитися!"

Вискочив косоокий на галявинку, вуха настовбурчив, туди-сюди зиркає: чи нема поблизу лиски або вовчиська? Тихо навкруги – тільки листя на деревах шурхотить. Зрадів косоокий і до чудернацької речі підступився. Обмацав, понюхав та ще й лизнув...

– Яке гладеньке, – дивується, – кольорове. Ану, я його лапою...

І як стукне!

– Ба-ар! – розкотилося лісом.

Заєць аж через голову перекотився з переляку.

– Чи то грім гримить? Але ж сонечко сяє і дощем не пахне, – розмірковує косий. – Чи то мені з переляку здалося? Треба ще раз спробувати.

Стукнув легенько однією лапкою, а воно знову: ба-ан! Стукнув ще: ба-ар! Зрадів заєць і обома лапами вдарив: бар-бан! бар-бан!

– Ич, як до мене озивається! – регоче заєць. – Наче знайомиться. То що ж? Будемо знайомі: я – заєць, ти – бара-бан.

І так йому бити в той барабан сподобалось, що куцохвостий аж очі від насолоди заплющив. Котить-грюкотить: бар-бан! бар-бан!

А коли очі розплющив, то побачив жахливу картину. Стоять навколо нього вовки та лисиці, стоять – наче закам'янілі.

Із переляку заєць на барабан заскочив. Від жаху затіпався, лапками застукав. А барабан: бар! бан!

Тут вовки та лисиці на коліна попадали.

– Що накажеш, пане ласкавий? – у зайця питають.

– Ва-ва-ва! – труситься заєць.

А барабан тихесенько: бар! бан! бар! бан!

– Не гнівайся, паночку! Все, що побажаєш, виконаємо! – волають хижачки.

Здогадався куцохвостик, що вовки та лисиці голосу барабана слухаються, осмілів.

– Ану, – каже, – ворожі діти, шикуйтеся і до річки прямуйте. І як вдарить у барабан!

Підхопилися ті вовки з лисицями – і бігцем до річки.

А заєць їм услід:

– Пливіть усі геть, на правий берег. І щоб духу вашого на цьому острові ніколи не було! бар! бан!

І що б ти, друже, думав? Пішли таки з острова усі хижачки. Жодного не залишилося. Тож зажили зайці на острові у радості та спокої.

...З часом чарівний барабан десь подівся. Але косоокі пам'ятають, завдяки чому вони своїх ворогів побороти змогли. Тож відтепер зайці кожної весни шукають сухі пеньки та стукають у них щосили: чи не чарівний барабан це часом?

А острів цей ви, дорогенькі, і зараз побачити можете, коли з батьками гулятиме Набережною в районі вулиці ім. Леніна. Тільки на теперішній час там лише птахи та мошва живе. Десь років зі 30-40 острів полюбляли мешканці міста – відпочивали там влітку на чудових пляжах. Тільки зараз ті пляжі залишились без сполучення – бо дістатися до острова можна лише на катері або човні, а отже і без догляду.

Сподіваюся, що як подорослішаєте ви, мої юні друзі, то й наведете там усе до ладу, і знов забринять над водою веселі дитячі голоси...

---

*Шевський острів (раніше – Швецький) - острів річки Дніпро навпроти впадіння річки Самара у Дніпро. Називався Швецьким островом від шведців, що мешкали на ньому; але за радянської влади була зроблена помилка у назві на Шевський.

Про ледачу ворону

Є у місті Дніпропетровську східний район під назвою Ігрень.

До приєднання до міста Ігрень була окремим містом. Ігрень також має назву Нова Ігрень на відміну від Старої Ігрени на Ігреньському півострові. Раніше півострів був островом біля лівого прибережжя Дніпра.

За козацької доби тут існували містечка Ігрень (на півночі, згодом Стара Ігрень) і Чаплі.

Але я хочу розказати вам, любі друзі, не про містечка ці, а про ледачу ворону, що мешкала саме на Ігреньському острові.

Ох, і ледача була та ворона! Нічого робити не хотіла, навіть обід собі приготувати. Про таких кажуть: "До їжі рачки лізе, а до роботи києм не загнати". Як жила, питаєте, любі друзі? А так і жила – і на сніданок, і на обід, і на вечерю до знайомих ходила. То до білки завітає, то до зайця, а то й до їжака. Навіть до лисиці та ведмедя навідувалася. Так собі й жила.

Але якось влітку напали на ліс шкідники – гусінь та метелики. Посохло все, пожовкло. Шишки та горіхи зеленими пообпадали, зморшкуваті плоди-ягоди де-не-де побачиш. Знесилені звірі та пташки їсти дітям шукають, а вороні байдуже!

– Скільки мені треба, – мізкує. – Ось я зараз до білки піду, у неї білченят трійко. А де троє, там і четвертий не зайвий. У неї й поснідаю.

Прилетіла ворона до білки.

– Білонько, любонько, – каже ворона, – нагодуй мене, будь ласочка. А то в мене головонька болить, а хвостик тремтить, ще й лапка шкутильгає. Хвора я, нещасна, нічого робити не можу.

– Що ти, що ти, сестричко, – відповідає їй білочка. – Сама вже два дні не їла, не пила. А діточкам тільки на сьогодні по горішку залишилося. Можу тобі тільки трухляву шкаралупку запропонувати.

– Фу, яка ти пожадлива, – обурилася ворона. – Ось я зараз до зайчика-побігайчика полечу. Він завжди привітний, щиросердний.

Полетіла ворона до зайця.

– Зайчику, братику, – каже, – нагодуй мене, будь ласочка. А то в мене головонька болить, а хвостик тремтить, ще й лапка шкутильгає. Хвора я, нещасна, нічого робити не можу.

– Мені б дітей чимось нагодувати, – бідкається заєць. – Он, диви: морква посохла, капуста пожовкла, яблук на яблуні нема...

Образилася ворона на зайця і вирішила до куми лисиці завітати.

– Лиска-кумась завжди прихований запас має, – бурмотить ворона, – вона завжди смачненьким почастує.

Прилетіла ворона до лисиці.

– Здорова будь, кумасенько, – каже, – нагодуй нещасну пташку. А то в мене головонька болить, а хвостик тремтить, ще й лапка шкутильгає. Хвора я, нічого робити не можу.

А лиска їй відповідає.

– І хотіла б тебе пригостити, кумасю, та нічим. Ні з чого мені пироги пекти. Бачиш, від нового врожаю тільки солома залишилася.

– Так-крак-крак, – розкаркалася ворона. – Мені тепер все зрозуміло. То ви всі між собою домовилися, щоб мене, небораку, зі світу зжити. Але я вам помщуся! Ще й як помщуся!

Відтоді ворона тільки і думає, що б собі на обід знайти, де б ласий шматочок вкрасти, а звірям, що її колись не нагодували, шкоду зробити. Тому й ображає маленьких білченят та зайченят, а мисливцю обов'язково шлях до лисиччиної нори вкаже.

Знаєш, любий друже, як у давнину казали? Ворона каркає на лихо.

Про маленького метелика

Є на Дніпрі невеликий острів – його ще Зеленим кличуть, бо дерев на ньому багато росте. Раніше на тому острові пляж був, – туди люди на катері приїжджали засмагати й купатися, – відпочивали, як то кажуть... Тепер же катер туди не ходить, а доплисти до острова не всякий спортсмен може. То й порозросталися на острові дерева – справжнісіньким лісом стали. А хто у тому лісі живе? Саме це я вам, дорогі друзі, зараз і розповім.

Живуть у тому лісі, що на Зеленому острові, численні жучки-комашки. Звичайна річ, усі жучки-комашки невеликі, але найменшим серед них був метелик. І дуже той метелик страждав, що всі лісові мешканці дражнять його маленьким. Через це він думав:

– Скільки можна терпіти від них зневагу? Усі мухи, бабки і черв'яки, тільки-но побачать мене, відразу голосно кричать: "Добридень, маленький метелику! Бувай здоровий, маленький метелику!" Навіть крихітна гусінь колись пропищала: "Чом невеселий, маленький метелику?"

Подумав він, подумав, і вирішив звернутися за мудрою порадою до когось більш досвідченого і, найголовніше, великого.

Прилетів метелик до роботящої тітоньки бджоли:

– Навчить мене, тітонько, як стати великим.

– Пий солодкий квітковий сік, от і виростеш, – відповіла йому бджола.

Почав метелик пити солодкий квітковий сік. Пив-пив, навіть живіт у нього розболівся.

– Цікаво, наскільки я виріс? – шепоче собі метелик.

Полетів до річки, у воду глянув... І застогнав від образи і розчарування. Яким він був маленьким, таким і залишився.

Попросив тоді метелик поради у чарівного братця махаона. Сказав йому братець махаон:

– Літай щодня якнайвище, біля самого сонечка. От і станеш великим та сильним.

Почав метелик кожного дня літати якнайвище, майже біля самого сонечка. Але для усіх він так і залишився маленьким метеликом.

Полетів маленький метелик до узлісся, де в дуплі величезного дуба жив старий дідусь джміль. Мудрець вислухав метелика і не зовсім зрозуміло сказав:

– Маленький не той, хто малий, а той, у кого маленьке серце.

Посоромився метелик відволікати мудрого джмеля своїми безглуздими запитаннями і вирішив сам знайти відповідь на цю загадку. А щоб ніхто не заважав йому під час роздумів, залетів у густючі хащі, сів на квіточку і почав міркувати:

– Можливо, мені треба знайти собі інше серце? У жорстокій боротьбі відвоювати серце павука або оси? А, може, треба більше і частіше дихати?

Раптом він почув тонесенький голосок. Хтось слабкий і беззахисний кликав на допомогу. Метелик, не гаючи ні хвилини, кинувся на порятунок.

Сильно змахуючи крильцями, метелик летів до жалюгідного, висохлого болота. На купині він побачив величезну, страшну жабу. Своїм довгим, липким язиком вона схопила бідолашну комаху, яка випадково пролітала повз неї.

Комаха відчайдушно відбивалася, гукала на допомогу, але жаба була сильнішою. На комаху чекав жахливий кінець.

Маленький метелик без роздумів кинувся на допомогу. Він налетів на гидку жабу і крильцями почав бити її по витріщених, безсоромних очах. Жаба спочатку розгубилась, а потім перелякалась. Ніхто й ніколи не нападав на неї. Тим більше, такий крихітний метелик!

– Здається, це скажений метелик, – з жахом подумала жаба і кинулась навтьоки, так і не проковтнувши комарика.

А за декілька хвилин увесь ліс довідався про те, хто і як врятував сердешного комарика. Друзі й приятелі щиро вітали відважного героя.

– Я дуже радий, що тобі допомогла моя порада, – дружньо промовляв до маленького метелика чарівний махаон.

– Що ти, що ти? – дзижчала бджола. – Це допомогла моя порада!

Комахи співали й танцювали. А мудрий джміль тихо сидів під дубом, на кучерявій квітці конюшини і втішно посміхався. Побачив його метелик і вдячно перед ним схилився.

– Бачу, що ти зрозумів, що в житті найважливіше, – прогудів джміль.

– Так, – шанобливо відповів метелик. – я зрозумів, що можна вирости великим, але довіку залишитися маленьким.

Знаєш, любий друже, як у давнину казали? Навіть маленька комаха може мати велике серце.

Про самотнього кабанчика

У самісінькому центрі нашого міста розташований Центральний ринок. Але старі люди зазвичай називають його Озеркою. Чому? Пояснюю: бо назву свою веде від озерної і болотної місцини.

У далекому 19 столітті міська дума дозволила побудувати дерев'яні м'ясні лавки на Озерній площі. З розширенням базару вода з водойм була спущена по виритому каналу в низину в Міський сад (сучасний парк Глоби, колишній сад Лазаря Глоби), де вже існувала природня водойма.

Досі під час реконструкції ринку знаходять палі, на яких встановлювали перші будівлі через в'язкість ґрунту.

У давні часи між водами могутнього Дніпра-Славути з грізними кам'яними іклами*, саме у тій місцевості, де згодом величне місто** постало, плавні були. Жив у тих плавнях кабанчик, який дуже хотів із кимсь заприятелювати.

Пішов кабанчик до білки.

– Білонько, голубонько, заприятелюймо!

– Звісно! – погоджується білка. – Залазь, друже, до мене на дерево, я тебе смачними шишками пригощу.

Заходився кабан на дерево дертися: ліз, ліз, увесь стовбур ратицями пошкрябав... та дарма – де був, там і зостався, а догори не піднявся.

Чекала білка, чекала...

– Ні, – каже, – не потрібен мені такий приятель, що й на дерево залізти не вміє. Сказала – та й сховалася в дуплі.

Засмутився кабанчик. Потім розмислив і пішов до зайця.

– Зайчику, братику, заприятелюймо!

– Заприятелюймо, – радіє зайчик. – Мені потрібен приятель, щоб із ним наввипередки бігати. Ну, – одна нога тут, друга там! – побігли!

І як ушкварить! Кабан за ним без тямі біжить, об кожний камінець спотикається, об кожне дерево вдаряється, у кожному куці плутається. Біг-біг, втомився, ледь дихає.

– Стій, – кричить зайцеві, – приятеля почекай!

А заєць йому:

– Нащо мені здався такий приятель, з яким наввипередки не позмагаєшся!

Тільки його й бачили.

Затужив кабанчик ще більше, але, поміркувавши, вирішив піти до лисиці.

– Лисичко, кумасю, заприятелюймо!

– Охоче! – відповідає лиска. – Бо я все давненько шукаю, з ким би до курника завітати. Ходімо разом курей красти!

Погодився кабанчик. Прийшли вони у село, до курника, лиса й посилає кабана двері у курнику розбити, курей на подвір'я повиганяти. Пішов кабан до курника, а назустріч йому господиня. Побачила кабана та як закричить... Аж у вухах в кабанчика залящало. Він злякався і кинувся навтьоки. Так пороснув, ледь лиску не стоптав. Розлютилася лиска.

– Не хочу я дружити з тим, хто мені, нещасній, й обіду не здобуде! Забирайся з моїх очей!

Затужив-засумував кабанчик і додому пішов. Плентався-плентався, бачить – яйце лежить. Здивувався кабан: чиє воно? хто загубив? Подивився – нема нікого. Взяв те яйце, за пазуху поклав і додому поніс.

Прийшов, тільки-но дістав яйце, а воно – раз! – і тріснуло. Вилупилося з яйця маленьке пташеня.

– Ти хто? – питає пташеня.

– Кабанчик. А ти хто?

– А я – каченя! Ти мене не їстимеш? – пищить маленьке.

– Звичайно, ні, – образився кабанчик. – Ти таке гарнесеньке, пухнасте.

– Ти мій друг? – не вгаває каченя.

– А ти хочеш зі мною дружити? – не вірить кабан. – Я ж ні по деревах лазити, ні швидко бігати, ні курей красти не вмію.

– А навіщо все це? – сміється каченя. – Ти великий, теплий, добрий. І ти мене не з'їв. Справжній друг!

Так кабан із каченям заприятелював і відтоді більше ніколи не сумував.

Знаєш, любий друже, як у давнину казали? Без вірного друга велика туга.

---

* Кам'яні ікла – пороги Дніпра.

** Величне місто – Січеслав-Дніпропетровськ.